

KİTAP İNCELEMESİ

Geçici Korumadan Kalıcılığa? Sosyo-Ekonomik, Siyasal ve Hukuki Boyutlarıyla Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu

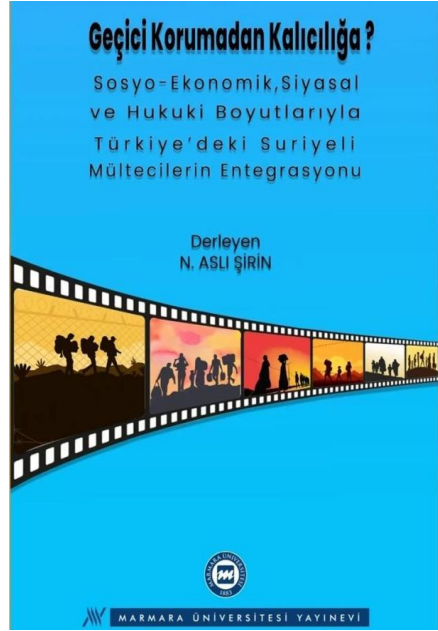
Derleyen: N. Aslı Şirin

**Marmara Üniversitesi Yayınları,
İstanbul, 2022.**

Dil: Türkçe

311 sayfa

E-ISBN: 978-975-400-452-6

İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığının Ekim 2023'te yayınladığı verilere göre Türkiye'de 3,2 milyondan fazla Suriyeli zorunlu göçmen, geçici koruma altında bulunmaktadır (Göç İdaresi Başkanlığı, 2023). 2011 yılından beri Suriye'de süregelen iç savaş neticesinde her yıl katlanarak artan geçici koruma kapsamındaki Suriyeli zorunlu göçmen sayısı 2021 yılında en üst düzeye erişerek 3,7 milyonu aşmıştır. N. Aslı Şirin'in editörlüğünü yaptığı *Geçici Korumadan Kalıcılığa? Sosyo-Ekonomik, Siyasal ve Hukuki Boyutlarıyla Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Entegrasyonu* başlıklı derleme kitap, geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin Türkiye'de en yoğun olarak bulunduğu bu döneme çok yönlü bir bakış açısıyla ışık tutmayı amaçlayarak 2022 yılında Marmara Üniversitesi Yayınevi tarafından yayınlanmıştır.

2011 yılında başlayan göç akımından sonra Türkiye devleti tarafından geçici koruma kapsamına alınan Suriyeli sığınmacıların, ülkede giderek kalıcı bir hale gelmeleri beraberinde sosyo-ekonomik, siyasi ve hukuki dönüşümleri de getirmiştir. Bu dönüşüm sadece Türkiye içinde değil, Türkiye'yle beraber Suriyelileri ülkesine kabul eden diğer devletlerle olan ilişkileri ve özellikle Türkiye ile Avrupa Birliği (AB) arasındaki ilişkileri de derinden etkilemiştir. Türkiye'nin birçok üniversitesinde ve araştırma merkezinde olduğu gibi Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü'nde de 2011 yılından itibaren bu alandaki çalışmalar yoğunlaşmıştır. Marmara Üniversitesi Avrupa Araştırmaları Enstitüsü öğretim elemanlarından Doç. Dr. N. Aslı Şirin'in

editörlüğünde derlenen bu kitap, farklı üniversitelerden 19 akademisyenin ve lisansüstü öğrencinin bir araya gelmesine vesile olarak literatüre geniş kapsamlı bir katkı sunmuştur.

Kitabın amacı, Türkiye’de 10 yılı aşkın süredir geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin durumunu ve bu süreçte Türkiye’deki göç olgusunun değişimini ve dönüşümünü tartışmaktır. Bu tartışma kitap boyunca sosyo-ekonomik, siyasi ve hukuki olmak üzere çok yönlü bakış açıları üzerinden yapılmıştır. Kitabın başlığından anlaşılacağı üzere, Suriyelilerin varlığının geçici koruma kapsamından ziyade artık bir kalıcılığa evrildiği bu sürecin ortaya çıkarabileceği toplumsal sorunlara farkındalık oluşturmak ve toplumsal sorunların sosyal çalışmalarla çözümlenmesine yönelik yeni araştırmalara vesile olmak bu kitabın temel amaçları arasında yer almaktadır.

Suriyeli zorunlu göçmenlerin sosyal uyumlarına yönelik geliştirilen sosyal uyum politikaları, Suriyeli zorunlu göçmenlerin hukuki ve sosyo-ekonomik uyumu ile Türkiye-Yunanistan sınırındaki gelişmeler etrafında üç ana temayı öne çıkaran kitap, toplamda 18 bölümden oluşmaktadır. Kitabın üç ana kısmından ilki “Suriyeli Zorunlu Göçmenlere Genel Bakış ve Sosyal Uyumlarına Yönelik Geliştirilen Politikalar” başlığını taşımaktadır. Bu kısımda, Suriyelilerin kitlesel zorunlu göçüne tarihsel olarak bakılmakta, Türkiye’nin göç politikasında Suriyelilerin yeri incelenmekte, 18 Mart 2016 Türkiye-AB göç mutabakatına dair çok yönlü bir inceleme yapılmakta, Suriyelilerin kitlesel zorunlu göçünün finansal boyutları ele alınmakta ve son olarak Suriyeli gençleri ve çocukları kapsayan çeşitli sosyal ve eğitimsel faaliyetlere yer verilmektedir.

N. Aslı Şirin, kitabın birinci kısmında yer alan “Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel zorunlu göçüne kronolojik bir bakış” başlıklı ilk bölümü kaleme almıştır. Bölümde, Suriyeli zorunlu göçmenlerin 2011 yılından itibaren Türkiye’ye gerçekleştirdikleri kitlesel göç dalgası kronolojik olarak ele alınmıştır. İlk olarak Türkiye devletinin uyguladığı politikalar, ikinci olarak 18 Mart 2016 mutabakatıyla sonuçlanan 2015 göçmen krizi ve son olarak Covid-19 pandemisiyle birlikte Suriyelilerin Türkiye’deki durumunun daha kırılgan hale gelmesine yer verilmiştir. Bölüm boyunca Suriyelilerin Türkiye’ye göçü ve Türkiye devleti tarafından uygulanan politikalar siyasi, hukuki sosyo-ekonomik ve demografik hatlar ön plana çıkarılarak incelenmiştir. Bölümün son kısmında, Suriyelilere yönelik geçici mi yoksa kalıcı mı oldukları yönündeki tartışmaya son verilmesi ve Türkiye içindeki sosyo-ekonomik entegrasyonlarına yönelik çalışmaların artması için tavsiyeler sunulmuştur. Dolayısıyla derlemenin ilk bölümü, gerek kronolojik olarak geniş bir çerçeve çizmesi gerekse geleceğe yönelik tavsiyeler ve çözüm pratikleri sunması yönünden kitaba kapsayıcı bir başlangıç sağlamıştır.

Birinci kısmın “Türkiye’nin Göç Politikası ve Suriyeliler” başlığını taşıyan ikinci bölümü Eren Topuz tarafından kaleme alınmıştır. Bölüm, göçmen, mülteci, sığınmacı gibi kavramlara açıklık getirerek başlamış ve Türkiye’nin erken Cumhuriyet döneminden günümüze kadar uygulamış olduğu tüm göç politikalarını kanunlar ve uluslararası sözleşmeler çerçevesinde kronolojik olarak ele almıştır. Ardından 18 Mart 2016 mutabakatına giden süreç AB-Türkiye ilişkilerinde düzensiz göç teması altında anlatılmış ve yine kronolojik bir düzen içerisinde 2022 yılına kadar okuyucuya aktarılmıştır. Bölüm, Suriyelilerin Türkiye’deki kalıcılığına dikkat çekerek Suriyelilerin entegrasyonunun artırılmasına yönelik kısa bir tavsiye ile son bulmuştur. Ancak bölüm, ağırlıklı olarak Türkiye’nin Suriyeli göçmenler sonrası değişen göç politikalarını ve AB ile dönüşen ilişkileri ele aldığından bu noktada sunması beklenen öneriler ve çözüm pratikleri açısından eksik görülmektedir. Yine de bir önceki bölümle birlikte düşünüldüğünde, Suriyelilerin Türkiye’ye kitlesel göçü ile siyasi, hukuki ve sosyo-ekonomik durumları tatmin edici bir şekilde okuyucuya aktarılmıştır.

“Türkiye-AB İlişkilerinde Pozitif Gündem ve Mülteci İşbirliğinin Geleceği” başlığını taşıyan birinci kısmın üçüncü bölümü, Çiğdem Nas tarafından kaleme alınmıştır. Avrupa’dan gittikçe uzaklaşan ve AB ile ilişkileri durma noktasına gelen Türkiye’ye AB Konseyi zirvesi tarafından Ekim 2020’de pozitif siyasi gündem önerisi getirilmiştir. AB Konseyinin pozitif gündem önerisi, Türkiye ile AB arasındaki ilişkilerin düzeltilmesi, ticaretin ve gümrük birliğinin geliştirilmesi, diyalog süreçlerinin başlatılması ve en önemlisi göç yönetimi noktasında işbirliğine gidilmesini kapsamaktaydı. Bu noktada, pozitif gündem önerisine kadar olan süreci bir bütün halinde özetleyen Nas, bölümün bir sonraki kısmını pozitif gündemden hareketle Türkiye ile AB arasındaki mülteci işbirliğine ayırmıştır. Son olarak Türkiye ile AB arasındaki mülteci işbirliğinin geleceğine değinen yazar, pozitif gündemin her alanda, ancak özellikle mülteci işbirliği alanında hayata geçirilmesi için öneriler sunmuştur. Bölümün kitaba en önemli katkısı, pozitif gündem üzerinden mülteci meselesinin AB odaklı bir okumasının yapılmış olmasıdır.

Muzaffer Dartan ve Emirhan Göral tarafından kaleme alınan birinci kısmın dördüncü bölümü “18 Mart 2016 Türkiye-AB Göç Mutabakatı ve Almanya Faktörü” başlığını taşımaktadır. Dartan ve Göral, bu bölümde Türkiye ile AB arasında gerçekleşen 18 Mart 2016 mutabakatına, sığınmacılar tarafından en çok tercih edilen AB ülkelerinin başında gelen Almanya devletinin etkisi kapsamında geniş bir değerlendirme yapmıştır. Avrupa’ya yönelik düzensiz göç güzergahlarıyla başlayan bölüm, AB ülkelerine giren sığınmacıların artmasıyla birlikte yükselişe geçen aşırı sağın incelenmesiyle devam etmiş ve bu noktada Almanya’nın durumu ele alınmıştır. Ardından, 18 Mart mutabakatına

Almanya'nın etkisini değerlendiren bölüm, AB içerisinde sığınmacılar konusunda inisiyatif üstlenen Almanya ile en çok sığınmacıya ev sahipliği yapan Türkiye arasındaki mutabakatın revizyonunu ön gören üç seçenek sunarak sonlandırılmıştır. Almanya devletinin Türkiye ile AB arasındaki mülteci işbirliği noktasındaki dahiliyetinin ön plana çıkartılması bu bölümü en değerli kılan özellik olarak vurgulanabilir. Kitapta yer alan diğer bölümlerle karşılaştırıldığında, bu bölümün en uzun bölüm olmasına karşın siyasi, hukuki ve sosyo-ekonomik boyutlara yönelik kapsamlı değerlendirmeler yapması anlatımı ve okuyucunun ilgisini canlı tutmaktadır.

İmre Ersoy tarafından kaleme alınan birinci kısmın beşinci bölümü “Suriye’den Türkiye’ye Gerçekleşen Zorunlu Göçün Finansman Boyutu” başlığıyla okuyucuya sunulmuştur. Bölümde Suriyelilerin Türkiye’ye zorunlu göçünün ortaya çıkardığı maliyetin ve finansmanın ulusal ve uluslararası boyutları tartışılmış, Suriyelilerin zorunlu göç dalgalarıyla ilgilenen belediyelerle yapılan görüşmelere yer verilmiştir. Bu bölümde Suriyeli zorunlu göçmenlerin durumunun geçicilikten kalıcılığa evrilmiş olduğunun altı çizilmiş olmakla birlikte, zorunlu göçmenlerin ilk etapta ihtiyaçlarını karşılamak zorunda bırakılan belediyeler ön plana çıkartılmıştır. Ancak yine de yerel yönetimlerin bu yükü kaldıramayacağını ifade eden yazar, Suriyelilerin zorunlu göçünün ortaya çıkardığı maliyetin finanse edilmesi için uzun vadede uygulanabilecek politika önerileri sunmuştur. Bölümde, zorunlu göçün finansman boyutunun sayısal verilerle işlenmesi ve yapılan görüşmeler neticesinde elde edilen tanıklıkların aktarılması bölümün ilgi çekici katkısını öne çıkaran nitelikler arasındadır.

Talha Okur tarafından kaleme alınan “Suriyeli Sığınmacı Genç ve Çocuklara Yönelik Yürütülen Faaliyetler” başlıklı birinci kısmın altıncı bölümü, Türkiye’deki kamu kurum ve kuruluşlarının Suriyeli göçmen çocuklara ve gençlere yönelik uyguladığı politikaları ele almaktadır. Bölümde yazar, Türkiye’de bulunan Suriyeli çocukların ve gençlerin genel tablosunu çizdikten sonra sırasıyla, Milli Eğitim Bakanlığı ile Gençlik ve Spor Bakanlığının faaliyetlerine ve projelerine, Suriyeli üniversiteli gençlerin genel durumuna, yerel yönetimlerin çocuklar ve gençlerle ilgili faaliyetlerine ve çalışma hayatındaki Suriyeli gençlere yer vermiştir. Bölüm, derlemede yer alan diğer bölümlerin aksine bir konuya derinlemesine odaklanmak yerine çocuklar, gençler, eğitim, çalışma hayatı, bakanlıklar ve yerel yönetimler gibi birçok noktaya yüzeysel temas etmiştir. Bahsi geçen noktalara yönelik genel bir değerlendirme yapılmış; ancak çözüm önerisi sunma konusunda eksik kaldığı göze çarpmıştır.

Birinci kısmın yedinci ve son bölümü Soner Taşören tarafından “Sivil Toplum Kuruluşlarının Suriyeli Çocuk ve Genç Göçmenlere Yönelik Eğitim

Faaliyetleri” başlığıyla kaleme alınmıştır. Bölüm, Suriyeli çocuklara ve gençlere yönelik farklı sivil toplum kuruluşları tarafından hayata geçirilen yedi projeyi mercek altına almıştır. Projelerle ilgili yapılan değerlendirmelerden sonra yazar, bir sivil toplum kuruluşu projesinin çalışanıyla gerçekleştirdiği saha görüşmesinin ayrıntılarına yer vermiştir. Bölüm, eğitim alanındaki sivil toplum kuruluşu projelerine odaklanmıştır. Bir önceki bölümle birlikte düşünüldüğünde iki bölümün birbirini tamamlayıcı bir özellik taşıması dikkat çekmektedir.

Derlemenin ikinci kısmı “Suriyeli Zorunlu Göçmenlerin Hukuki ve Sosyo-Ekonomik Uyumu” başlığını taşımaktadır. İkinci kısımda, Suriyelilerin Türkiye’deki sosyal entegrasyonu, hukuki entegrasyonu, iş piyasasına entegrasyonu, pandemi dönemi öncesinde ve sonrasında eğitim hayatına entegrasyonu ile özellikle kadın ve çocuk sığınmacıların Türkiye’deki yaşamlarına dair genel bir bakış sunulmaktadır.

İkinci kısmın ilk bölümü, “Suriyelilerin Türkiye'deki Yaşamlarına Yönelik Bir Değerlendirme” başlığıyla Deniz Eroğlu Utku tarafından kaleme alınmıştır. Bölüm, Türkiye’de bulunan Suriyeli zorunlu göçmenlerin uyum şemalarını sırasıyla yasal uyum, sosyo-ekonomik uyum ve sosyo-kültürel uyum başlıkları altında irdelemiş ve her alanda uyum çalışmalarından sorumlu olan kamu biriminin faaliyetleri örneklenmiştir. Uyum çalışmalarını ve uyum kavramının kullanımını tartışmaya açan yazar, sonuç kısmında Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nün, Türkler ile Suriyeliler arasındaki uyum süreçlerini hızlandırması öngörülen etkinlikleriyle değerlendirmesini tamamlamıştır. Yazarın derlemeye katkısı, uyum kavramına Türkiye’deki Suriyeli zorunlu göçmenler üzerinden getirdiği kapsamlı bakış açısı olarak nitelendirilebilir.

Hatice Selin Pürselim tarafından kaleme alınan ikinci kısmın ikinci bölümü “Türkiye'deki Suriye Arap Cumhuriyeti Vatandaşlarının Hukuki Entegrasyonuna Dair Ana Esaslar” başlığını taşımaktadır. Yazar, Suriyeli zorunlu göçmenlerin Türkiye’ye gelmelerinden sonra düzenlenen hukuki esaslara değinmiştir. Bu kapsamda, Türk Vatandaşlığı Kanunu, Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu, Uluslararası İşgücü Kanunu, Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik ile Milletlerarası Özel Hukuk ve Usul Hukuku Hakkında Kanun yazar tarafından bölümde mercek altına alınmıştır. Bu hukuki esaslardan hareketle, Suriyelilerin geçici koruma statüsü, eğitime ve iş gücü piyasasına erişimi tartışılmıştır. Bu bölümde hukuki esasların ayrı bir başlık altında incelenmesi Suriyelilerin statüsüne ilişkin karmaşayı çözmeye noktasında faydalı bulunmaktadır.

İkinci kısmın üçüncü bölümü “Suriyeli Göçmenlerin Türk İş Piyasasındaki Yeri” başlığıyla Serhat Çetükkaya tarafından okuyucuya sunulmuştur.

Suriyelilerin, Türkiye’deki iş gücü piyasasına entegrasyonunu arttırmayı içeren projelerin ve politikaların tartışıldığı bu bölümde yazar, göçmenlerin işgücü piyasasında yaşadığı zorlukları ve aynı zamanda göçmenlerin iş gücü piyasasına katkısını birlikte değerlendirmiştir. Bölümün dikkat çeken tarafı, 27 Suriyeliyle görüşme yapılan bir araştırmanın bulgularından iş gücü piyasasına yönelik çıkarımların yapılmış olmasıdır. Dolayısıyla, Suriyelilerin zorunlu göçünün ilk yıllarından beri en önemli entegrasyon sorunu haline gelen iş gücü piyasasına katılımın ve bunun doğurduğu sonuçların bu bölümde ele alınması Suriyelilerin geçicilikten kalıcılığa evrildiği noktada derlemeye önemli bir katkı sunmaktadır.

“Suriyeli Sığınmacı Kadınlar ve Çocuklar” başlığını taşıyan ikinci kısmın dördüncü bölümü, H. Ezgi Çamur tarafından kaleme alınmıştır. Yazar bölümde, kitlesel zorunlu göç akımlarının en kırılgan gruplarından olan sığınmacı kadınlara ve çocuklara odaklanmıştır. Bölümde Suriyeli sığınmacı kadınlarla ilgili ayrıntılara geniş yer verilmiştir. Buna göre, Suriyeli sığınmacı kadınların eğitim durumu, barınma sorunu, sağlık hizmetlerine erişimi ve istihdam sorunu ayrı başlıklar altında ele alınmış olup tüm bu başlıklar, yapılan bir söyleşi ile birlikte değerlendirilmiştir. Bölümün devamında Suriyeli sığınmacı çocuklara yer veren yazar, çocukların eğitimsel ve sosyal entegrasyonlarına genel bir bakış getirmiştir. Zorunlu kitlesel göçün en kırılgan gruplarından olan Suriyeli sığınmacı kadınlara ve çocuklara ayrı bir bölümde genişçe odaklanılması bu derleme kitabına önemli bir katkı sağlarken; sığınmacı kadın ve çocuklara yönelik politika önerilerine yer verilmemesi bu bölümün öne çıkan eksiklerinden biri olarak değerlendirilebilir.

İkinci kısmın beşinci bölümü Suna Gülfer İhlamur Öner tarafından “Küresel Salgın Öncesi ve Sonrasında Türkiye’deki Suriyeli Çocukların Eğitime Erişimi” başlığıyla okuyucuya sunulmuştur. İki ana temaya ayrılan bölümün ilk kısmında, Suriyeli çocukların Türkiye’ye sığınmaya başladığı 2011 yılından 2020 yılında başlayan pandemi dönemine dek süren örgün eğitim süreci ele alınırken ikinci kısmında ise pandemi döneminde Suriyeli çocukların uzaktan eğitime erişimi değerlendirilmiştir. Normal şartlarda dahi örgün eğitime erişmekte güçlük çeken Suriyeli çocukların pandemi dönemi ile uzaktan eğitime erişimde daha kırılgan hale düşmelerine vurgu yapılan bu bölümün sonuç kısmında Suriyeli çocukların eğitim eşitliğinden faydalanabilmeleri için çeşitli öneriler sunulmuştur. Dolayısıyla bölüm kitabına, Türkiye’deki Suriyeli çocukların eğitime erişimine pandemi öncesi ve sonrası dönemleri kapsayacak şekilde detaylı bir analiz sunarak katkı sağlamıştır.

İkinci kısmın altıncı ve son bölümü İlgün Pirim tarafından “Türkiye’de Suriyeliler ve Yerel Halk Arasındaki İlişkiye Genel Bir Bakış” başlığıyla kaleme alınmıştır. Üç temel alan üzerinden Türkiye’de bulunan Suriyeliler ve yerel halk

arasındaki sosyal uyum merceğ altına alınmıştır: mekansal yoğunlaşma, dil farklılığı ve ön yargılar ile toplumsal gerilim alanları. Bu üç alanın birbiriyle son derece ilişkili olması doğal olarak Suriyeli sığınmacılar ile yerel halk arasındaki ilişkiyi doğrudan etkilemiştir. Derlemedeki diğer bölümlerden farklı olarak bu bölümün Suriyeli sığınmacılar ile yerel halk arasındaki sosyo-ekonomik ilişkiye yer vermesi derleme kitabın ikinci ana kısmını zenginleştiren bir katkı sağlamıştır.

Derlemenin üçüncü ve son kısmı “Türkiye-Yunanistan Sınırında Yaşananlar ve Yansımaları” başlığını taşımaktadır. Bu kısım, Şubat 2020’de Türkiye’nin sınır kapılarını açmasıyla birlikte Türkiye-Yunanistan sınırında yaşananları, krizin medyaya yansımalarını, Yunan kamuoyunun krize bakışını ve bu krizin Bulgaristan sınırındaki yansımalarını konu etmektedir.

Üçüncü kısmın birinci bölümü “Pazarkule Sınır Kapısı Durum Raporu” başlığıyla Çağla Soydin tarafından kaleme alınmıştır. Yazar, bu bölümü Edirne Pazarkule sınır kapısı yakınlarında yaptığı saha görüşmelerinden hareketle yazmıştır. 2020 yılında Türkiye-Yunanistan sınırında bir başka göçmen krizine neden olan olaylar silsilesinde Pazarkule sınır kapısına yönelen ve Türkiye’nin geçişlerine müsaade ettiği göçmenlerin durumu analiz edilmiştir. Derlemenin başından itibaren siyasi, hukuki ve sosyo-ekonomik alanlarda Suriyeli zorunlu göçmenlerin analizleri yapılırken, bu bölümde Suriyeli göçmenler ve onlarla ilgili araştırma yapan akademisyenlerin, habercilerin ve sivil toplum çalışanlarının tanıklıklarına yer verilmiş olması bu bölümü ilgi çekici kılmaktadır.

Üçüncü kısmın ikinci bölümü, Begüm Oktay tarafından “Türkiye-Yunanistan Mülteci Gerilimi Kapsamında Avrupa Medyasının Türkiye’ye Bakışı” başlığıyla okuyucuya sunulmuştur. Bölümde, Türkiye-Yunanistan sınırında 2020 yılında yaşanan göçmen krizinin yazar tarafından seçilen bazı Avrupa ülkelerinde Avrupa halklarına haber ajansları ve gazeteler tarafından nasıl servis edildiği ele alınmıştır. Çalışmada yazar tarafından Yunanistan, Güney Kıbrıs Rum Kesimi, Almanya ve Avusturya medyası örnekleri incelenmiştir. İncelemelerde, bu ülkelerde yer alan lider basın yayın kuruluşlarının krize dair haberleri hangi fotoğraflarla ve hangi sözcüklerle servis ettiği irdelenmiştir. Bir önceki bölümde yapılan saha çalışması gibi bu bölümde de çeşitli medya haberlerinin görsellerle birlikte okuyucuya sunulması derlemeye özgün bir katkı sağlamıştır.

Üçüncü kısmın üçüncü bölümü “Türkiye’den Yunanistan’a Mülteci Hareketi ve Yunan Kamuoyu: İki Görüşme Eşliğinde Bir Değerlendirme” başlığıyla Özge Çubukçu tarafından yazılmıştır. Üçüncü kısmın önceki bölümlerinde olduğu gibi bu bölümde de yazar, 2020 yılında Türkiye-Yunanistan sınırında yaşanan göçmen krizine iki tanıklık ile ışık tutmayı amaçlamıştır. E-posta aracılığıyla

gerçekleştirilen görüşmelerin ortak noktası tanıklığına başvuru alan kişilerin her ikisinin de Yunanistan'da mülteciler ile ilgili sivil toplum kuruluşlarında çalışıyor olmaları ve bu durumdan hareketle yazarın Yunan kamuoyuna dair bir fikir edinmeye çalışmasıdır. Önceki bölümlerde olduğu gibi bu bölümde de tanıklıklara yer verilmesi, krizin daha anlaşılır olabilmesi adına önemli gözükmektedir.

Deniz Şenol Sert tarafından kaleme alınan üçüncü kısmın dördüncü bölümü “Bir Yılın Sonunda Edirne’de Neler Olmuştu” başlığıyla okuyucuya sunulmuştur. Bölümde yazar, Türkiye-Yunanistan sınırında 28 Şubat 2020’de başlayan göçmen krizi sırasında Edirne’de kendi gözlemlediği deneyimleri aktarmıştır. Yazar, kendi çabalarıyla elde ettiği tanıklıklar haricinde sınırda bulunan göçmenlerle, gönüllü dayanışma ağlarından temsilcilerle ve gazetecilerle yaptığı görüşmelere de yer vermiştir.

Üçüncü kısmın beşinci ve kitabın son bölümü “Sınırlar Ve Göçmenler: Bulgaristan-Türkiye Sınırları Üzerine Bir İnceleme” başlığıyla Ebru Dalğakıran tarafından kaleme alınmıştır. Derlemedeki diğer bölümlerden farklı olarak bu bölümde Türkiye-Bulgaristan sınırı ve bu iki ülke arasındaki sınır politikaları konu edilmiştir. Türkiye-Yunanistan sınırında yaşanan kriz dönemlerinde Türkiye-Bulgaristan sınırı, zorunlu göçmenler tarafından daha çok kullanılmıştır. Bununla birlikte Bulgaristan’ın sınır politikalarını geliştirmesi, dolaylı yoldan Türkiye’deki zorunlu göçmenlerin durumuna da sirayet etmiştir. Diğer bölümlerden farklı olarak bu bölümde, Türkiye-Bulgaristan üzerinden ayrı bir okuma yapılması derlemenin zenginleşmesini sağlamıştır.

Kitaba genel olarak bakıldığında Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin entegrasyonuna sosyo-ekonomik, siyasal ve hukuki boyutlarıyla çok yönlü bir bakış sağladığı tespit edilmiştir. Kitabın temel problematiği olan Türkiye’deki Suriyeli mültecilerin geçici korumadan kalıcılığa evriliyor olması birçok bölümde doyurucu tespitlerle cevaplanmıştır. Bu tespitler yapılırken kullanılan sayısal verilerin zenginliği, Suriyeli sığınmacı sayısına dair verilerin yer alması, Suriyeli sığınmacılara yönelik geliştirilen politikaların ve entegrasyon süreçlerinin finansal verilerle aktarılması Türkiye’deki Suriyeli sığınmacıların tablosunun kapsamlı bir şekilde çizilmesine yardımcı olmuştur. Ayrıca, her bölümün sonunda yer alan kaynakça bilgileri gerek ulusal gerekse uluslararası literatürden sayısız kaynağı barındırarak göç literatürüne dair gerçek bir çeşitlilik oluşmasını sağlamıştır. Tüm bunların yanı sıra, kitapta 2020 yılında başlayan pandemiye ve Türkiye-Yunanistan sınırında Şubat 2020’de yaşanan göçmen krizine değinilmesi, kitabın yayınlandığı yıl göz önünde bulundurulduğunda oldukça güncel bir yayın olarak literatüre girdiğini göstermiştir.

Kitapta göze çarpan önemli bir nokta bölümler birbirinden farklı araştırma konuları içerse dahi aynı kısım altında birkaç konuda sıkça tekrara düşülmüş olmasıdır. Kitabın farklı bölümlerinde, Türkiye'nin göç politikalarının tarihi, 18 Mart mutabakatı veya Türkiye- AB ilişkilerinin sığınmacı krizi üzerinden yeniden şekillenmesi gibi konular birden fazla kez ele alınmıştır. Bundan farklı olarak, birçok bölümde göç politikalarına ilişkin analizlerde yazarlar çözüm önerileri sunmuştur; ancak, kimi bölümlerde yazarlar göçmenlerle ve göç politikalarıyla ilgili sorunlara değinip çözüm önerisi veya geleceğe yönelik beklentileri sunmadan bölümü sonlandırmıştır. Bu durum, okuyucuya bir eksiklik olarak yansımıştır. Ek olarak, Suriyeli sığınmacı çocukların ve gençlerin eğitime erişimi ve kendilerine sunulan eğitim faaliyetleriyle ilgili birden fazla kitap bölümü bulunurken, önemli bir sosyo-ekonomik insan hakkı olan sığınmacıların sağlık hizmetlerine erişimiyle ilgili bir bölümün yokluğu göze çarpmıştır. Türkiye'de bulunan Suriyeli sığınmacıların sağlık hizmetine erişimiyle ilgili bir bölümün bulunması kitabın kapsayıcılığı açısından önemli bir katkı sağlayabilirdi.

Derlemede yer alan bölümlerin bir çoğunda not düşüldüğü üzere bazı çalışmalar pandemi koşullarında gerçekleştirilmiş, yapılması planlanan saha görüşmeleri yapılamamış ve bu durumda ikincil kaynakların kullanımı ön plana geçmiştir. Yapılması planlanan saha görüşmelerinin yapılamamış olması pandemi döneminin şartlarından kaynaklandığı için bu eksikliğin bir eleştiri olarak nitelendirilmesi haksızlık olacaktır. Bunun yerine arzu edilen saha çalışmalarını yapılabilsediydi çok daha zengin ve doyurucu bir içeriğin okuyucuyla buluşturulabileceği ifade edilmelidir. Tüm bu zorluklara rağmen derlemenin, pandemi dönemine değinmesi ve pandemi öncesi ve sonrası dönemleri kıyaslayan bölümlere yer vermesi kitabı değerli kılan unsurlardan biri olarak görülmektedir. Sonuç olarak bu derleme kitap, son yıllarda Türkiye'deki Suriyelilerin daha da kalıcı hale gelmesini yeni saha çalışmalarıyla araştırmaya davet etmektedir.

Dila ALGAN TEZCAN*

* Dr. Öğretim Görevlisi, Galatasaray Üniversitesi, Rektörlük, dalgan@gsu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-5069-4771.

Kaynakça

Göç İdaresi Başkanlığı (2023) “Geçici Koruma”, *T.C. İçişleri Bakanlığı*,
<<https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638>>, (7 Ekim 2023).